

Előfizetési ár
MAGYAR DOHÁNYUJSAG^{ra}
 Egész évre . . . 6 frt.
 Fél évre . . . 3 frt.
 Megrendelés a kiadóhivatalban
 vagy utalvánnyal minden
 postahivatalnál eszközölhető.
SZERKESZTŐSÉG:
 Budapest,
 VI. Podmaniczky-utca 1.

MAGYAR DOHÁNYUJSÁG.

Előfizetési ár
MAGYAR DOHÁNYUJSAG^{ra}
 Egész évre . . . 6 frt.
 Fél évre . . . 3 frt.
 Megrendelés a kiadóhivatalban
 vagy utalvánnyal minden
 postahivatalnál eszközölhető.
KIADÓHIVATAL:
 Budapest, VI. Podma-
 niczky-utca 1. sz.

A dohánytermelést és dohánykereskedést felkaroló gazdasági szaklap

Megjelenik minden hó 1-én és 16-án.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal és az ország minden hirdetés-gyűjtő ügynöksége.

Felolós szerkesztő és lapfőigazgató:
DARÓCZI VILMOS.

Hirdetések Negyed oldal 10 frt; kisebb hirdetésekül minden petit sor 4 kr.

TARTALOM: A dohány szárítása. *Daróczy Vilmostól.* — Egyes műtrágyáknak a dohányra való hatása. (Befejező közlemény.) *Cserhádi Sándor* jelentéséből. — Gazdasági egyesületek monografiája. — A dohány, az 1896 évi berlini iparkiadóhivatalon. (Két képpel.) *Dumtsa Sándortól.* — Gróf Szapáry Gyula taskonyi uradalmának dohánytermelése. — A tejgazdasági termékek kiállítása. — Levelezés — Kisroszról: *Ambros Józseftől.* — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

A dohány szárítása.

Több éve már annak, hogy lapunkban folyvást azt hangoztatom, hogy a dohánynak a szabad ég alatt való szárításával még gondolatban sem tudok magbarátkozni s ha mégis szílok és irok a szabadban való szárításról: ezt bizony akaratom és kedvem ellenére és igazán csak szükségből teszem, mert tudom, hogy — habár a benzárítás rendszere hazánkban már szépen meghonosult ugyan, de azért még mindig igen sok olyan termelő van, aki dohánytermését a szabadban szárítja, — sőt olyan is akad, akinek megvan ugyan a törvényben kötelezett mennyiségű dohánypajtája, de az üresen áll, a dohányját pedig a nap süti, eső veri, szél szagztatja kün a szabadban, — ami aztán már igazán vétek, — s nem lehet eléggé elítélni és kárhóztatni az olyan termelőt, aki még mindig abban a tévhitben van, hogy a napon való szárítás a dohány minőségének előnyére szolgál. Ezt az ósdi, ferde fel fogást minden erőnkkel igyekezni kell végképp kiküszöbölni.

A dohány jósága, íze, zamata, nagyrészt annak illatos olajtartalmától függ; azon kell tehát lennünk, hogy ezt benne

lehetőleg megtartsuk. Például szolgálhatnak erre nézve az illatos gyógyfüvek, a melyeknél szintén az a feladat, hogy az illatjuk bennök maradjon, — s ha a milleniumi kiállításon megtekintjük a gyógynövények okszerű szárítási módját: ez legjobban meggyőzhet bennünket az árnyékban való szárítás szükségére és czélszerűségére felől.

Épp így vagyunk a dohányval is, amelynek jóságára nézve feltétlenül szükséges az árnyékban való szárítás, azon egyszerű oknál fogva, mert a nap felbontja és elillasztja az illó olajok aromáját s ezek nélkül hiányzik a dohánynak jósága és így nagyon csökken annak értéke is.

A napon való szárítás más tekintetben is káros, mert ily módon a dohány hirtelen szárad, különösen ott, ahol a nap heve nagyobb meleget áraszt, — míg ha az idő nem állandóan kedvező, akkor a szabadban függő dohányok az esőtől való tönkremenés veszélyének vannak kitéve. A rohamos hirtelenségű száradás igen nagy hiba, azért is, mert ez által a dohány elveszti a szükséges puhaságát, ruganyos voltát, — a levelek szélei elvesztik felszívó képességüket és ilyenkor a nedv a dohány bordáiban reked, ami később a dohány romlását idézi elő. A nedvesség kipárolgásának egyenletesen kell történni, mert e nélkül a szín, simaság és ruganyosság nem lehet egyenlő, már pedig mindez nagyban emeli a dohány értékét.

Ha kellemes ízű dohányt akarunk nyerni: ezt csak a lassu szárítás mellett érhetjük el. Ezen műveletnél a dohány levelekben egy vegyi változás megy végbe, mely sajátságos szagában is érezhető, mert a zöld dohánylevelek beszállításkor ne-

hez, rossz bűzűek s nagyobb mennyiségben csaknem kábító szaguk van, míg a szárító pajtában ez a rossz szag enyhül és lassanként egy kellemes aromába megy át, ami azonban csakis a lassu szárításnál észlelhető.

Igaz ugyan, hogy az árnyékban való szárítással több a gond és a munka, de ez a fáradság gazdagon kifizeti magát, mert ezáltal a dohány rendkívül sokat nyer értékben.

A lassu, rendszeres szárítás adja meg a dohánynak minden szükséges kellékét' — megtartja benne a jó aromát, elősegíti a kellő színnek elnyerését, megadja a kezeléséhez szükséges nyirkosságot, megmarad benne az a bizonyos zsír, melyre a fermentálás rendes lefolyásához szüksége van, s végül a lassu szárítás által a dohány sulyosabb és gyártási célokra alkalmasabb, értékesebb lesz.

Az okszerű dohány szárításnak az a módja, hogy a kellően megfűlesztett és forgatva felfűzött dohányt azonnal a pajtába kell felagatni, hogy az ott kellően megfonnyadjon s a sűrű aggatás által teljesen megszikkadjon és megszínesejék. Természetesen az a legjobb és leghelyesebb, ha 5—8 napig az alsó szerdiákon sűrűn egymasmellé rakott dohányokat, a teljes megszínese után azonnal állandó helyeikre, a felső szerdiákra elhelyezzük, ügyelve arra, hogy a levelek a zsinegen egymást ne érhék, mi végből a levelek egymástól gondosan elhuzgálандók s a zsinegen egymástól kellő távolságra akasztandók. — Ha azonban nem volna elegendő mennyiségű pajtánk az egész dohánytermés befogadására, akkor szükség-

2-szeres és 3-szoros termékek

csakis mesterségesen szárított

műtrágyával érhetőek el.

„Hungaria“ műtrágya-, kénsv és vegyi ipar részvénytársaság, Budapest.

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét, érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.

ből akként segíthetünk a dolgon, hogy a pajtában már megfonnyadt, kiszikkadt, megszínésedett dohányokat kiaggatjuk a szabad levegőre, mert ezekben a napsugarak és a szelek még sem tesznek már olyan károkat, mint a fűzés után rögtön, azon frissen a szabadba aggatott dohányokban. Vigyázzunk azonban legalább arra, hogy az ily megfonnyasztott és kiszikkadt dohányokat ne déltájban rakjuk ki, midőn a nap heve erősen süt, hanem várjuk be, míg az idő kissé árnyékossabbá, enyhébbé válik.

A kiaggatott dohányt, a reggeli harmaton kívül más nedvességnek nem szabad érni. E végből tehát szükséges a dohányt a szárító ágasokon letakarással megvédeni, olyan formán, hogy néhány kötél dohányt szorosan egymáshoz szorítunk, s a melegágynál használni szokott szalma vagy gyékény takarókkal letakarjuk. Ezen védekezésnek — a szükséghez képest — éjjel vagy nappal, de meg kell történni, amint azt az időjárás, eső, szél, vagy vihar elkerülhetlenné teszi.

Helyes és czélszerű dolog, ott, ahol helyes és anyag van hozzá, a dohányt szárítására olyan ideiglenes fészerek-féle, oldal nélküli fedett helyiségeket felállítani, — különösen jól kiiffeti ez magát a késő őszi szedésű dohányok elhelyezése czéljából, mert az ezekben már jól kiszikkadt dohányok aztán a pajtában már állandó helyekre is tehető, s rendszeres kezelés mellett azoknak már semmi bajuk sem lesz.

Megtörténni, hogy egy némely dohány igen későre elmarad, amidőn már a dértől is lehet tartani, — ilyenkor ha látjuk, hogy esténként az idő meghűvösödik, akkor a dohányt okvetlenül be kell a pajtába hordani, mert az ilyen — zsinegen levő, még nem fonnyadt dohány, bő viztartalmánál fogva könnyen megfagy, s ez esetben majdnem minden értékét elveszti; — ügyelnünk kell tehát, hogy az ily károkat megelőzzük.

A dohányt, a szabadból czélszerűbb este, mint reggel, a pajtába áthelyezni, mert reggel a dohány, az éjjeli harmatból nedvességgel szítja teli magát s így nem tanácsos a pajtába szállítani, mert ott megpenészedik és meg is rothad. A dohány különben estére egy kissé meg szokott puhulni, annyira, hogy a pajtába szállítható, s ilyenkor legalább biztosak lehetünk arról, hogy vízmentesen kerül a pajtába.

Az olyan dohányokat, melyek a szükséges sárca szint már a füllesztés alatt megnyerték, azokat nem szükséges sűrű aggatásban részesíteni, hanem ezek a felfűzés után állandó helyeikre jöhetnek; — igen természetes, hogy ezeket a sárca leveleket a többiektől egészen külön kell felfűzni.

Még azt is meg akarom jegyezni, hogy óvakodni kell a jó dohányt ócska, megavult, rossz zsinegre fűzni, mert a zsineg szakadás a lehulló nyers dohányban nagy károkat okozhat. Ha pedig új zsinegre fűzünk, akkor a fűzés előtt a zsinéget erősen ki kell huzgálni, nehogy a fűzés után megereszkedjék, mert akkor hosszabb lesz s az ágason ívet képez, mi által a zsineg

közepe a földre ér s nemcsak a levelek szélei mennek tönkre, de a zsineg közep részében is összedibolódnak a levelek, — azért a felfűzött dohány zsinegét az állón erősen ki kell feszíteni, hogy ez által az ív képzésének eleje vételessék.

Mínthogy az ideai termés, az időjárás mostohasága folytán, mennyiségileg ugye se olyan sok, annál inkább igyekezniök kell a termelőknök, hogy a fent elöadott okoknak figyelembe vételével lehetőleg összes dohányjaikat pajtában szárítsák, mert ez, a minőségre és értékre nézve rendkívül nagy különbség, s a dohány jószágának, okszerű kiképezésének egyik legfőbb feltétele.

Daróczi Vilmos.

Egyes műtrágyáknak a dohányra való hatása.

— *Cserháti Sándor* jelentéséből. —

(Befejező közlemény.)

A szuperfoszfát kedvező hatása a tett kísérlet szerint el nem vitatható.

A szuperfoszfát kénsavas káliummal együtt alkalmazva 2 helyen kevesebbet, 7 helyen többet termelt, mint a trágyázatlan: alkalmazása 5 helyen volt jövedelmező.

A nitrogéntrágyázás után több esetben azért termelt kevesebbet, mint a trágyázatlanon vagy az egyéb trágyafélekkel megtrágyázott parcellákon, mert a szárazságtól e parcellák többet szenvedtek.

A Thomas-salak, mint lassabb hatású trágya, a dohány alá kevésbé alkalmas, mint a szuperfoszfát.

A műtrágyafélék közül csakis a nitrogén szokta az érést késleltetni, a foszforsav igen gyakran elősegíti azt.

A Zsadányban tett kísérlet eredményéről azon jelentés tétetett, hogy a fejlődésben mutatkozott különbség különösen a kénsavas káliummal trágyázotton, amiért is ezen trágyaféle ajánlatik műtrágyázásra.

A káliumos parcella csak 1 esetben (Halason) termelt többet, de itt jelentékeny a termésbővel, a többi helyeken a termés mindenütt kevesebbet. A kálium és nitrogén, nemkülönben a csakis nitrogénnel megtrágyázott parcella 2 helyen termelt többet és 4 helyen kevesebbet, mint a trágyázatlan. Ezen aránylag nagyon kedvezőtlen eredményt annak tulajdonítom, hogy a kálium és nitrogénnel trágyázott dohány lassabban fejlődik, mint a trágyázatlan, különösen kezdetben, amint ezt saját kísérleteimnél ismételve tapasztaltam és ezért a nyári hőség nagyobb kárt tett bennük.

Ha már most az összes kísérleteknél azon parcella termésének eredményét vesszük figyelembe, melyek egészen egyforma trágyázásban részesültek, akkor a következő eredményre jövünk:

A csakis szuperfoszfáttal megtrágyázott parcella 19 esetben termelt többet és 6 esetben kevesebbet, mint a trágyázatlan, elhagyva a 20 %-ot meg nem haladó terméskülönbséget, mint olyat, amelyet nem lehet a trágya hatásának betudni. A 19 eset közül 12-ben a különbség meghaladta a 100 %-ot, 5-ben a 200-at. Joggal levonható tehát azon következtetés, hogy a szuperfoszfát alakjában nyújtott foszfótrágya a dohány trágyázására kiválóan ajánlható. Igaz ugyan, hogy az eddig közölt adatokból a szuperfoszfátnak csakis a termés mennyiségére gyakorolt befolyása jöhet figyelembe, de — mint később lesz alkalmam kimutatni — a dohány minőségére sincs hátrányos

befolyással, amennyiben e tulajdonság az égésből megítélhető. A szuperfoszfát természetesen hatása annál inkább figyelmet érdemel, mert ez eléretik anélkül, hogy ezáltal a tenyészidő meghosszabbodnék, az érés ideje később következne be.

A szuperfoszfát kedvező hatása könnyen megmagyarázható: a dohányt nálunk vagy frissen trágyázott földbe ültetik, vagy pedig legalább is jó erőben levő földre. Ismeretes dolog pedig, hogy az istállótrágyában rendszerint a foszforsav van minimumban, különösen a nálunk szokásos takarmányozási módnál. Ha most már szuperfoszfát-trágyával a talajban a könnyen fölvehető foszforsav mennyiségét növeljük, akkor a talajban fölös mennyiségben levő nitrogén és kálium kihasználását teszszük lehetővé.

A foszforsav káliummal megtrágyázott parcella 15 helyen termelt többet, mint a trágyázatlan, de csak 5 helyen többet, mint a csakis foszforsavval megtrágyázott parcella. Leginkább a könnyebb minőségű talajokon mutatkozik a káliutrágyának hatása, kivétel csak az egyik mezőhegyesi kísérlet képez.

A foszforsav, kálium és nitrogénnel megtrágyázott parcella 13 helyen termelt többet, mint a trágyázatlan, ezek közül azonban csak 9 helyen volt a termésbővel 1 q-nál nagyobb. A csakis foszforsavval megtrágyázott parcella termése 8, foszforsav és káliummal megtrágyázotté 10 esetben multa felül.

A mesterséges trágyák alkalmazásánál a dohány alá azonban nem elegendő csak azt tudni, hogy minő befolyást gyakorolnak az egyes trágyafélék a dohány termésére, hanem egyuttal arra is kell figyelmet fordítani, hogy minő változást ideznek elő az alkalmazott trágyafélék a dohány minőségében.

Amily könnyű a mesterséges trágyaféléknek természetes hatását megállapítani, ép oly nehéz a minőségre ható befolyásukat meghatározni. A dohány minősége nálunk általában a beváltási arban nyer kifejezést. Eltekintve azon körülménytől, hogy — tekintettel a nálunk meglevő számos osztályra — ezen módja a meghatározásnak különben sem mondható egészen biztosnak oly esetben, midőn aránylag kevés mennyiségek jönnek megbírálás alá, mint az a jelen kísérletnél történt, amikor legtöbbször csak 200 öles parcellák termése osztályoztatott, a beváltási arak még kevésbé lehetnek teljesen mértékadók a minőség megítélésére. — Véleményem szerint minőséget legbiztosabban csakis a kiterjesztett dohánynak dohánygyártási szakértő által történt megbírálása útján lehet megítélni. Ez okból határozott véleményt nem nyilváníthatok arra vonatkozólag, hogy minő befolyással voltak a mesterséges trágyafélék a dohány minőségét meghatározó összes tulajdonságokra. Ha azonban az összes tulajdonságokat nem is, azonban egyet, és pedig egyiket a legfontosabbaknak meghatároztuk, még pedig a dohánynak az égését. Ismeretes dolog, hogy a jó égés a dohány egyik legfontosabb tulajdonságai közé tartozik, és hogy a hazai dohányok legtöbbször eppen az a hibája, hogy nem eg jól, amiért is a mesterséges trágyafélék használata különösen akkor nyerne jelentőséget, ha segélyvel sikerülne az égést megjavítani.

Az azonban nem lehet megállapítani, hogy minő befolyást gyakoroltak a mesterséges trágyafélék a dohány égésére. Az egyes parcellákon termelt dohányok égése különböző volt ugyan, de minden szabályszerűség nélkül, amennyiben hol az egyik, hol meg a másik parcella dohányja égett jobban. Általában azt tapasztalhatni, hogy egy és ugyanazon helyen termelt és különbözőképen trágyázott dohányok égésében

sokkal csekélyebb különbség mutatkozik, mint a különböző gazdaságokban termelt dohányok között. A talaj, időjárás és a dohányfélések sokkal nagyobb befolyással volt a dohány éghetőségére, mint a mesterséges trágya.

Csakis 1 esetben (Hosszu-Pályiban) volt igen lényeges eltérés az egyes parcellák között, amennyiben a szuperfoszfáttal megtrágyázott dohány 8, a kén-savas káliummal és nitrogénnel trágyázott 102, a nitrogénnel trágyázott 101 másodpercig égett. Ezen 1 esetből azonban szabályt levonni nem lehet.

A kísérlethez legföljebb azon következtetést vonhatjuk le, hogy a műtrágyák a dohány égésére lényeges befolyást nem gyakoroltak.

Az utóbbi időben Ahlbörn németországi műtrágya gyáros erősen koncentrált műtrágya-féléket, többek között foszforsavas káliumot is gyárt, melyek jóval kevesebb idegen alkotórészeket tartalmaznak, mint a közönséges trágyafélék, s melyeket főleg oly növények alá ajánlanak, a melyeknél a minőség nagyban befolyásolja a termés értékét és a melyeknél a súlyegység aránylag nagy értéket képvisel; ilyen növények a szőlő és a dohány. Az utóbbi körülmény azért veendő figyelembe, mert a trágya drága és ezért csakis értékesebb termények alá alkalmazható sikerrel. Az erősen koncentrált foszforsavas kálium métermázsája 32 frtba, a chilisalétrómé 11—13 frtba kerül; miután a holdankint adandó mennyiség 60, illetve 50 $\frac{1}{2}$, a trágyázás holdankint mintegy 25 frtba kerül, ha hozzászámítjuk még a munkatöbbletet, amely a feloldásból, öntözésből származik, a költség 30 frtot fog kitenni, vagyis a dohánynak, 20 frttal számítva métermázsáját, 150 $\frac{1}{2}$ -mal kell többet teremnie, hogy a költség megtérüljön.

A szükséges trágyából 25 $\frac{1}{2}$ erősen koncentrált foszforsavas káliumot és 20 $\frac{1}{2}$ chilisalétrómot Satori Miksa és Mór műtrágya-gyárosok ingyen bocsátottak az állomás rendelkezésére, a többi az állomás szerezte be.

Ezen trágyafélével 4 helyen tettünk kísérletet: M.-Óvárót, Pusztá-Ecsegen, Pusztá-Vacson és Simapuzstán, (Szabolcs m.)

A legutóbbi helyen oly kiváló előnyét észlelték a műtrágyának — ha ugyan ez nem egy különös véletlennek tudható be — amely magában megérdemli, hogy kiváló figyelem fordítassék reá, t. i. hogy a dohány minőségében volt jó és kevesebb volt a csekélyebb értékű alj- és hegylevelé-ananyag.

Ezen körülmény legnagyobb valószínűséggel a műtrágya javára irandó, annál is inkább, mert az 1 kat. hold per 400 \square ol négy feles kertésznek lett átadva és mind kivétel nélkül magasabb értékű anyagot produkált.

Ami a műtrágyának az érési, virágzási és általában a dohány fejlődési stádiumára való befolyását illeti, alig volt különbség észlelhető, ami talán a csaknem abszolút száraz időjárásnak tudható be.

Ez arra áll, amíg a dohány lábán volt, zsinóron azonban és simitas alatt a dohány tartalomdúsabbnak bizonyult.

A sziktalajok megjavítására már számos kísérlet tetetett minden eredmény nélkül. Az utóbbi időben azonban E. Hilgard-nak, a kaliforniai kísérleti állomás igazgatójának sikerült egy oly eljárást kitalálni, amelynek segítségével a sziktalajoknak a növénytermelésre hátrányos tulajdonságai megszüntethetők.

Az eljárás maga nagyon egyszerű, amennyiben az a szikes talajok gipszesítéséből áll. Ha a szikes talajra elegendő mennyiségű gipszet szórunk el, akkor cserebomlás folytán, amennyiben a szénsavas

nátriumból és kén-savas mészből kén-savas nátrium és kén-savas mész keletkezik, a szoda megbontatik és a sziktalajoknak hátrányos tulajdonságai megszűnnek. Az agrár-geológiai állomás vezetője, Inkey Béla már 1894-ben tett az e czélra ge. Wenckheim Frigyes urnak kigyósi uradalmában berendezett kísérleti telepen kísérletet tipikus szikes talajon. A kísérletek az első évben nagyon csekély eredményt szolgáltattak, vagy azért, mert a lassan oldódó gipsznek hosszabb idő kell a feloldáshoz, vagy pedig azért, mert az 1894. év nagyon száraz volt. 1895-ben azonban a kísérlet igen kedvező eredményt szolgáltattott, amennyiben a gipszesített parcellák tulajdonságaikban lényegesen megjavultak és jelentősen többet termeltek, mint a nemgipszesített parcellák.

Nem mulaszthatom el ez alkalommal megemlíteni azt, hogy bár az amerikai és egyes hazai kísérletek szerint biztosra vehető, miszerint a gipszszel a szikes talajok porhanyóvá tehető; ezzel azonban a szikes talajok megjavításának kérdése még korán sincs megoldva, mert a gazdára nézve nem elegendő azt tudni, hogy gipszszel a szikes talaj megjavítható, hanem tudnia kell azt is, hogy a gipszesítés jövedelmező-e? Erre nézve pedig határozó az, hogy hány évre terjed a gipsz hatása és hogy mennyi trágyát kíván a gipsz-talaj megfelelő termésnek előállítására.

A szikes talajok legtöbbje sovány talaj; a cserebomlás következtében keletkező szénsavas mész a talaj tápanyagainak nagyobb mérvű kihasználását idézi elő, amiért is fokozottabb mérvű trágyázás, mesterséges trágyafélék alkalmazása okvetlenül szükséges leendő. Több évi, részletes, több irányban kiterjedő kísérletekre lesz tehát szükség, amíg a szikes talajok gipszesítését a gazdáknak föltétlenül ajánlhatjuk.

Gazdasági egyesületek monografiája.

Az ezredéves ünnep maradó emlékei között hazánk multjának egyes fázisaira és jelenbeli állapotára vonatkozó irodalmi munkák kétségkívül az elsők közé tartoznak. Számos oly munka köszöni az ezredéves ünnepének létrejöttét, amelyek rendes körülmények között vagy épen nem, vagy csak később jelentek volna meg, holott most, amidőn megjelentek, látjuk, hogy azoknak megjelenése szükségeset pótol, mert nélkülök nem vagyunk képesek magunkat és azt amink van, megismerni s törekvéseink helyes irányát megszabni. Különösen áll ez a mezőgazdasági szakirodalomra, melynek még mindig aránylag oly csekély az olvasóközönsége, hogy nagyobb, kivált forrás munkák alig egy néhány olvasóra számíthatván, a szerzők kiadásukra alig vállalkozhatnak. Az ezredéves ünnepnek köszöni létrejöttét a „Gazdasági egyesületek monografiái” című 758 oldalas vastok kötet is, amelyet a gazdasági egyesületek kiállításának rendező bizottsága adott ki. A kötetben foglalt 54 gazdasági egyesület monografiája bizonyítja, hogy a munka kiadása nagyon is időszerű, mert a gazdasági egyesületek működésének ismerete nélkül mezőgazdaságunk fejlődése meg sem érthető; enélkül azok a törekvések, amelyek mezőgazdaságunk fejlődésére irányulnak, a kellő mederbe alig terelhetők. A kötetben foglalt monografiában a gazdasági egyesületeknek fejlődésén és működésén kívül az illető gazdasági egyesületek működési területének gazda-

sági viszonyait is ismertetik, úgy, hogy a munka ilyenformán hazánk mezőgazdaságának dióhéjba foglalt ismertetését is tartalmazza, sok helyt oly részletezéssel, amely eddig a nagy közönség előtt ismeretlen volt. A munkának ez a beosztása igen nagy előnyét képezi, mert ezeknek a viszonyoknak a helyi körülményekkel ismerős avatott egyénektől eredő ismertetése egyszersmind magyarázatát adja az egyes gazdasági egyesületek különböző irányban kifejlesztett működésének és példát szolgálhat a többi hasonló viszonyok között levő egyesületek működésére, esetleg még hiányzó kiegészítésére. Az egyes monografiák az egyesületek szorosan vett működésén kívül az egyesületek anyagi viszonyainak adatait is közlik, szintén abból a czélból, hogy míg egyrészt az anyagi erőkről tájékoztatnak, addig másrészt az egyesületek működése terjedelmére is magyarázattal szolgálnak. Ez adatok csak az 1894. év végéig terjednek, mert az egyöntetűség és összehasonlíthatóság kedvéért egyenlő időpontot kellett feltüntetni. A monografiák egy részét az illető gazdasági egyesületek maguk írták meg; legnagyobb részét azonban az általuk beküldött adatok alapján a szerkesztőnek kellett összeállítania. — Ezáltal a munka közvetlenségéből részben vesztett, mert kétségtelen, hogy hasonló monografiákat első sorban legjobban azok írhatják meg, a kik a helyi viszonyokkal minden tekintetben ismerősök. Egészben véve azonban a munkát jelen alakjában teljesen megfelel azon czélának, a melyért a rendező bizottság kiadta, mert teljes képet nyújt a gazdasági egyesületek működéséről. — Ezt a képet általánosságban legjobban jellemzi a munka bevezető része, amelyben röviden összefoglalva vázolva van az egyesületek működése és annak hatása a hazai mezőgazdasági fejlődésére. A gazdasági egyesületek monografiái bizonyítják azt, hogy a gazdasági egyesületekben csoportosult mezőgazdasági társadalom oly erős képvisel, amely már eddig is jelentékeny hatással volt mezőgazdaságunk helyes irányú fejlődésére, de bizonyítják azt is, hogy jelenlegi szerveztlenségükben sok oly irányú működésük meddő, amely nagyon is hasznosítható volna. E monografiák a legnyomatékosabban szólnak amellett, hogy elérkezett a legfőbb ideje annak, hogy a gazdasági egyesületek szervezkedve, egymással összekötöttébe lépjenek, hogy eddigi áldásos működésüket ne csak folytathassák, de fokozhassák is. A gazdasági egyesületek monografiáit nagyon ajánljuk a IV. országos gazdakongresszus tagjainak figyelmébe, mert e monografiák történelmi alapon mutatják ki annak a szükségét, amit a kongresszus rendező bizottsága czéljaul tűzött ki, hogy a gazdasági egyesületekben rejlő társadalmi erőt a gazdasági élet javára helyes szervezés által hasznosítsuk. A munkát szerkesztésének nem könnyű feladatát Szilassy Zoltán az O. M. G. E. titkára, a rendező bizottság előadója végezte. A munkát, mely 5 frttért az Országos Magyar Gazdasági Egyesület titkára hivatalánál (Budapest IX. Köztelek.) n.egyszerűen, melegen ajánljuk gazdáink figyelmébe,

A dohány, az 1896-ik évi berlini iparkiallitáson.

Európa területén létesült kiállítások sokasága teszi az 1896-iki évet nevezetessé. Nálunk, a maga nemében páratlan „Millenniumi kiállítás“ vonzza és hódítja az embereket, a szomszéd Németországban pedig a berlini iparkiallitás. Különlegessége ez utóbbinak pedig abban rejlik, hogy a kiállított tárgyak honossága tágabb területre nem terjed, mint Berlin város határára. Vagyis más szavakkal: ezen kiállítás nem egyéb, mint a berlini lakosság fáradhatatlan szorgalmának és rendkívül fejlődött iparának teljes leltárává tömörített alkotása.

De még egyebekről és közöttük kiválólag arról nyújt ezen kiállítás példát, hogy mi mindenre képes az emberi akarat, ha a helyesnek felismert gondolatot vas kitarással követi és annak megoldásához szükséges erőket, a helyes mederbe terelni tudja.

Kezdetben a nemzetközi világkiállításnak, később a német birodalom egyetemes kiállításának tervezve, utóbb Berlin város iparkiallitásává törpült ez — óriási! És hogy ezen utóbbi elnevezést büszkén hordhatja magán: egy német reávonatkozó adatnak közzététele által akarom bizonyítani.

A kiállítás főépülete az iparcsarnok, mely 57000 m. területen áll és így óriási méreteivel hat. A kiállított tárgyak mennyisége azonban oly nagy, hogy azok elhelyezésére az 1,5 kilométer hosszú és 0,8 kilométer széles kiállítási parkban szétszórt számtalan kisebb-nagyobb melléképületek és pavillonok felállítására volt szükség. Ezek egyszerűségükben, a szépséget érteket kielégítetlenül hagyják ugyan, de a gyakorlati kívánalmaknak annál inkább megfelelnek.

A látogatók száma naponként közel 50.000—100.000 főre rug, és nem ritka eset, hogy ezt jóval túl is haladja. Bámulattal tekint a néző azt a néparadatot, a mely kedvező időjárás mellett, a gyönyörű Treptow-i park kiállítási területe felé tódul. Mindenféle közlekedési eszközök szakadatlan lánczolatai csak úgy öntik magukból az embereket. S ha felemlitem, hogy a Berlin városát körül övedző „Ringbahn“ egymagában óránként 42 vonattal 42.000, az

egyéb alkalmatosságok pedig ugyancsak így időben 18.000, így tehát összesen 60.000 látogatót képesek Berlinből—Treptowba vagy megfordított irányban szállítani: úgy mindenki előtt világossá válhatik, hogy mily nagyszerű előrelátással oldatott meg, a látogató közönség kényelmének szem előtt tartásával, a különben igen kényes természetű közlekedési kérdés. Sehol túltömöttséget, zajt vagy bántó magaviseletet nem tapasztaltam, mi az ottani lakosság józanságának és — fegyelmeztségének érdeme.

A berlini kiállítás, csupán az ipari termékek bemutatására szorítkozva, természetesen az őstermelésnél szereplő emberi munka és a természet adta erők által szolgáltatott produktumoknál tér nem adott. De a mi, mint a közjólét egyéb forrásai, u. m. az emberi ész munkásságának idő és tér tekintetében való egyetemessége, munkamegosztás és szabad verseny alakjában

válhat. Egy általánosan ismert német szálló-ige travestiája következőképp fejezi ezt ki:

„Das ist der Fluch der bösen Concurrrenz, dass sie fortzeugend Concurse muss gebären.“

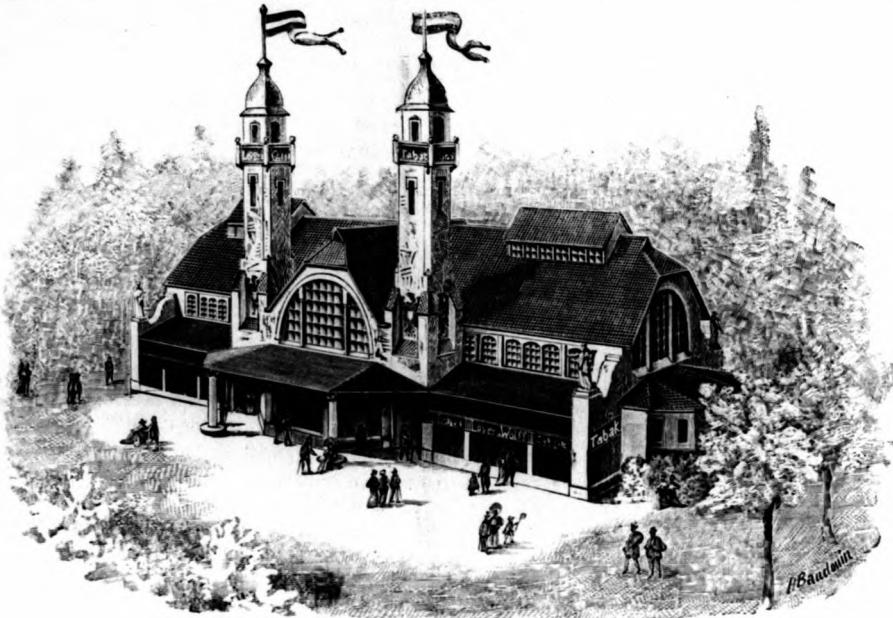
Mindezt előre bocsátottam, mielőtt a berlini kiállításon látott dohányok és gyártmányairól szólnék, mert Németországban a dohánytermelés és a dohányból készült gyártmányok értékesítése, megfelelő adózás mellett, a szabadverseny tárgyát képezik. S így a legtöbb tekintetben oly államok dohánytermelési és dohánykereskedelmi viszonyaival össze nem hasonlíthatók, melyeknél e téren, a szabadverseny elve, az állami bevételek emelésének szaporítása céljából, az egyedűrságnak törvényes intézményévé való létesítése által teljesen mellőzöttet. Mi által a dohány és annak minden melléktermékéből folyó jövedelem, tisztán fiskális illetve pénzügy-jövedelmi szempontok alá esik.

A dohány, illetve dohánygyártmány kiállítások száma, ezen a tárlaton igen csekély. Mi abban leli magyarázatát, hogy Berlin sem a német dohánykereskedelem, sem a dohánygyártás gócpontja és így ott, a dohány mennyiségileg, közgazdasági szerepéhez méltóan, nem is lehetett képviselve.

Az azonban minőségileg oly dohánykiállításal találkozunk ott, mely egyszerű — mintaszerű. Torony

magasságban kiválik pedig a Loeser és Wolf berlini cég, külön épületben elhelyezett kiállításával, mely a dohány termelés-, gyártás és fogyasztás összes ágazatait egybefoglalja.

A kiállítandó tárgyak elhelyezése céljából, Loeser és Wolf, Sumatra szigetén létező uriházak mintájára, egy külön 800 m² méter beépített területen álló pavillont emeltetett, melynek külalakját és belsejét az itt közölt képek tüntetik fel. Az épület hosszoldalának előrése eladási csarnokul szolgál, míg a megfelelő hátsó része nyitott és úgy a gyártási helyiségekbe kényelmes betekintést, valamint a kiállított tárgyakhoz tágas bejárást nyújt. A nagy teremnek disze, ügyes és művészi módon az által hozottt egyhangba rendeltetésével, hogy kereszt bolhajtásának hevederén, a világ összes dohánytermelő országainak címerei helyeztetek el, bejáratai felett pedig allegorikus alakok képviselik a dohánytermelő 4 világrészt. A homlok és oldal falakat azonban Stöving C. által készített,

Loeser és Wolf-féle dohánypavillon külseje.

szerepel: az ott száz és száz különféle alakban jutott kifejezésre és szembeötlően fellelhető.

Kivált az iparnak, korlátlan verseny által előidézett tudományos és műszaki fejlődését és haladását van alkalmunk ezuttal bámulni. Nem lehet ez másképp. Ott, hol a szabad verseny kiváltságok által van megbenítve, az emberek tetterével munkájuk jósága is hanyatlik, mert nem érzik annak szükségét többé, hogy tehetségeiket a végsőig megfeszítsék. Mindenki, ki saját szakállára már egy üzletet vezetett, tapasztalatból tudja, hogy oly állapotok nem is ritkák, midőn csak a legnagyobb erő megfeszítés képesít az akadályok sikeres leküzdésére.

Igaz, más a szabad verseny elmélete és ismét más annak gyakorlati alkalmazása már meglevő viszonyok mellett. Elvitázhatatlan tény az, hogy a szabadverseny megfelelőleg alkalmazva, leghathatósabb rugója az emberi tevékenységnek, azonban helytelenül alkalmazva romboló hatásúvá

a dohánynak tengertuli államokban való aratását, csomagolását, hajóni szállítását stb. ábrázoló fali festmények ékítik.

Dumtsa Sándor.

(Folyt. köv.)

Gróf Szapáry Gyula taskonyi uradalmának dohánytermelése.

Gróf Szapáry Gyula taskonyi uradalma, az ezredes kiállítás mezőgazdasági csarnokában, egy igazán mintaszerűleg rendezett gyönyörű gyűjteményes kiállítással szerepel, amely — miként arról annak idején részletesen beszámoltunk — egyaránt tanuskodik a szakértelem, tudás, izlés és az okos szerű gazdálkodás minden kellekével.

Még érdekesebbé és tanulságosabbá teszi eme gyűjteményes kiállítást az uradalom nagyteknitélyű tulajdonosa által összeállított és egy — 102 lap terjedelmű — csinos füzetben kiadott leírás, mely a kiállításon bemutatott tárgyakat s a taskonyi gazdaság egész rendszerét és eredményeit, a legkisebb részletekig kiterjedő pontossággal, a szenvedélyes gazdásznak igazi passzionátus éber figyelmével ismerteti; — amely leírásból érdekesnek és érdemesnek találjuk a dohánytermelésre vonatkozó részt egész terjedelmében átvenni, a mint következők:

Dohánytermeltek a gazdaságban, mióta a kincstári kezelés behozatala folytán a dohánytermelés előnyösnek mutatkozott. 1853-tól 1865-ig ezen gazdaságban évenként 200 hold ültetett be, 1853-tól 1862-ig a kincstárnak adatott át a dohány Roiffon.

Az 1863—1865. években ez külföldre adatott el, s ezen években a dohányt a Schossberger és fiai cég vette át. Az így módon értékesített dohányért bécsi mázsánként az I. osztályú dohányért 13 frt fizetett, II-od oszt.-ért 10 frt, III. oszt.-ért 7 frt, aljdohányért 4 frt. Az ezen három évben elért átlag 10 frt 23 kr és 11 frt 13 kr közt változott.

Mint hogy a külföldre való kereskedés hanyatlott, s ezen árak az eladás szerződés lejártá után nehezen lettek volna elérhetőek, 1866-tól fogva a dohány ismét a kincstárnak adatott át.

1865-ben a dohánytermelés leszállított 100 holdra (1200 □ ölével számítva) s ezen terület maradt meg 1892-ig, ekkor a kincstár által a nagyobb termelőknek adott engedély 10% -kal leszállítván, azóta évenként 90 hold ültetett be.

A dohánytermelésre feles dohányosok használatnak, az 1872. és 1873. években kísérlet tétetett a házi kezeléssel; költség tekintetében ez jutányosabb volt, de a gyakorolt felügyelet dacára napszamosokkal különösen a dohány szedését, szárítását, osztályozását és csomózását nem lehetett oly gondalal végezni, mintha a mukás maga érdekelve van a jobb minőség előállításában és azért a házi kezelés ismét felhagyatott.

Jelenleg van alkalmazva 20 dohányos, 12 Lovászhaton, 8 a Józseftanyán; mind-egyikre esik 4 1/2 hold; minden dohányosnak van 1 hold kukoricaföldje és nyáron 1 marha- és 2 disznótartása, lakást kap mindegyik külön 1 szobát és ketten együtt 1 konyhát.

A szántást és a dohány beszállítását a pajtához az uradalom igái végzik, minden egyéb munkát a dohányosok végzi és ezért kapja a termés értékének felét. Mikor a dohánynyal elfoglalva nincsenek, fizetés mellett munkát kapnak a gazdaságban és sürgős esetekben a gazdaságra gyakran előnyös, hogy a dohányosok és azok családtagjaival helyben van mintegy 30 munkás.

Ezelőtt öt hold után minden dohányos részére 10 méter pajta számított, jelenleg minthogy minden 10 méter pajtából 1 méter átjárásnak kell kihagyni és mivel a dohány egy része egészen bent szárítatik, több pajta szükséges, úgy hogy jelenleg minden dohányosra 4 1/2 hold után 15 méter pajta számított, a csomózásra mindenik majorban egy csomózó ház van berendezve.

A dohány a tiszarófi beváltó hivatal-

legcsekélyebb termés 1881-ben 3.00 mm. A dohányból befolyt összeg 1891-ben volt legmagasabb: 7683 frt; utána 1885-ben 7280 frt, az 1 hold után a gazdaságot illető bruttó-bevétel átlaga 55 frt 08. kr. volt.

A beváltásnál elért átlagárak következők voltak:

Év	Átlagár frt	Év	Átlagár frt	Év	Átlagár frt
1867	17.34	1877	18.62	1886	22.24
1868	17.00	1878	22.91	1887	20.44
1869	19.79	1879	18.63	1888	16.27
1870	17.91	1880	18.61	1889	20.92
1871	21.84	1881	22.82	1890	19.53
1872	22.90	1882	21.50	1891	19.84
1873	21.67	1883	22.86	1892	18.74
1874	24.73	1884	22.06	1893	17.78
1875	24.12	1885	22.03	1894	18.00
		1886	22.03	1895	18.48

Átlag = 20.81 Átlag = 21.35 Átlag = 19.22

Ezen kimutatás szerint a legmagasabb árak 1874 és 1875-ben értek el: 24 frt 73 kr., illetőleg 24 frt 12 kr. A legalacsonyabb ár 1888-ban 16 frt 27 kr. volt. 1867-től 1885-ig, 19 év átlag ára volt 21 frt 08 kr., az utolsó 6 év 1890—1895, átlag ára 18 frt 72 kr., ez tehát 2 frt 36 kerral alacsonyabb, mint az ezelőtt 19 éven át elért átlag ár.

Ezen árcsökkenést nem a dohány minősége okozza, mert ellenkezőleg, a dohánytermelésre ma sokkal több költség és nagyobb gond fordított, mint 20 év előtt; a dohány minősége határozottan jobbnak mondható, de okozza ezt kizárólag a dohánynak szigorubb átvétele, illetőleg annak lefokozása az osztályozásnál.

20—30 évvel ezelőtt a dohány egy csekély része szivarlevélnek is osztályoztatott, melynek ára egy bécsi mázsa után 16 frt volt. A vá-

Loeser és Wolf-féle dohánypavillon belseje.

nál adatik át; a szállítási költség egy részét megteríti a kincstár, saját részük szállítási költsége a dohányosoknak számítatik be.

Az utóbbi 15 évben a dohánytermelésnél elért eredmények következők:

Év	Terület hold	Termés		a fél termés		1 hold után bevétel frt
		Összes mm.	1 holdon mm.	1 után frt	1 után kr.	
1881	100	900.00	3.00	3.423	48	34.23
1882	100	581.39	5.81	6.253	78	62.53
1883	100	474.27	4.74	5.420	88	54.20
1884	100	463.17	4.63	5.109	69	51.00
1885	100	660.73	6.60	7.280	80	72.80
1886	100	456.22	4.56	5.071	54	50.71
1887	100	427.21	4.27	4.366	18	43.66
1888	100	489.25	4.89	3.981	78	39.81
1889	100	580.89	5.80	6.076	24	60.76
1890	100	489.85	4.90	4.785	—	47.85
1891	100	774.20	7.74	7.683	—	76.83
1892	100	608.45	6.08	5.827	—	58.27
1893	90	643.27	7.14	5.720	70	63.56
1894	90	491.78	4.66	3.779	93	42.—
1895	90	662.43	7.36	6.119	38	68.—

Ezen összeállításból kitűnik, hogy az 1 holdon elért átlagtermés 5.47 mm. volt.

A legnagyobb termés volt 1891-ben 7.74 mm., utána 1895-ben 7.36 mm. A

logatott dohány pedig rendszerint nagyobb mennyiségben vétetett át, ennek ára azon időben 12 frt 50 kr. volt.

Később a pénzügyi kormányzat a válogatott dohányra két osztályt állított fel, A. és B. osztályt. Történt pedig ezen intézkedés a termelők érdekében, hogy azon dohány, mely nem alkalmas, hogy a válogatott A. osztályba véssék át, mégis magasabb árban legyen bevehető, mint az I. osztályú közönséges dohány, az eredmény azonban ezen rendszabály alkalmazásánál különösen az utolsó években az, hogy sem A. válogatott, sem B. válogatott dohány nem vétetik át, így például ezen gazdaságban még 1887-ben átvétetett 88.34 mm. válogatott dohány, 1889-ben 51.29 mm., 1891-ben 26.61 mm. válogatott osztályú dohány vétetett át, azóta pedig vagy semmi sem vétetik be ezen B. osztályba, vagy oly csekély mennyiség, mely számba sem vehető:

1892-ben átvétetett B. válogatott	11.44 mm.
1893-ban " " "	1.58 "
1894-ben " " "	— "
1895-ben " " "	1.64 "

Tekintettel arra, hogy még jelenleg is nagy mennyiségben termeltetik rossz minőségű dohány az országban, mely sem

külföldi eladásra, sem a dohánygyárakban czélszerűen fel nem használható, a kincstár érdeke volna odatörkedni, hogy jobb minőségű dohány nagyobb arányban termeltessek; — a követelt eljárás mellett azonban a kincstár ezen eredményt elérni nem fogja. Ezen gazdaságban is az utóbbi években kísérlet tételét úgynevezett Rózsa-dohány termeléssel, ezen dohány határozottan jobb minőségű és jobban égő dohánnyt ad, mint a közönséges tisztal levél, hátránya azonban az, hogy a szárításnál nagyobb gondot igényel, mert finom levelei könnyebben szakadnak és hogy mennyiségre jóval kevesebbet ad holdanként a közönséges dohánynál, és dacára annak, hogy a beváltó-közegek nagyon is elismerik, hogy a Rózsa-dohány minősége sokkalta jobb, ez még sem váltott be jobban, mint a többi s ily körülmények közt nem alhat a termelőnek érdekében egyenlő beváltási ár mellett olyan dohánnyt természetien, mely súlyra sokkal kevesebbet ad; s a termelőre nézve helyenleg legelőnyösebb, ha közepszerű minőség mellett minél nagyobb mennyiséget képes előállítani, ezen eljárás mellett azonban a dohány minősége nem javulhat.

A beváltásnál jelenleg elért árak mellett a dohánytermelésből várható jövedelem nincs arányban más természetűekkel, melyek sokkal csekélyebb külön beruházást igényelnek.

A dohánytermelést ezen gazdaságban az eddigi arányban folytatni csak az teszi indokolttá, hogy az ezen czélra emelt épületek értékesíthetnek, a dohánytermelést tökéletesebbé tenni és jobb minőségű anyag előállítására törekedni azonban a jelenlegi viszonyok között nem fizetné ki magát.

A tejjgazdasági termékek kiállítása.

Az időleges kiállítások csarnokában, folyóól 3-tól 8-ig, a tejjgazdasági termékek kiállítása volt napirenden.

Ez a kiállítás ha nem is volt valami impozáns, nagyszabású, de czéljának teljesen megfelelt és így sikerültnek mondható, mert bemutatva lón állata a hazai vaj, túró és sajtermékek mai állapotát, azok készitési módja, a termelés minősége és mennyisége, s ezen gazdasági iparágunk jelenlegi fejlettsége.

A kiállítás 6 csoportból állt, u. m. az első: tea-, asztali és olvasztott vaj-, a második: tehéntejből készült kemény és lágy sajtok, — a harmadik: juhturó és juh-sajtok, — a negyedik: sterilizált- és gyermektej, — az ötödik: Bosznia és Hercegovina tej, túró és sajt termékei, — s a hatodik: külföldi sajtok csoportja, amelyet Löwenstein M. fővárosi sajt-, vaj és csémege kereskedő czég csak is oly czelből állított ki, hogy a közönségnek mód nyujtassék a hazánkban fogyasztott külföldi sajtnevek megismerésére és összehasonlítására.

A kiállításon összesen 74 kiállító vett részt, kik közül különösen a Frigyes főherceg, Lajos bajor herceg, gróf Csekonicz Endre, a livnói kincstári gazdasági telep, s a fogarasi és kisbéri ménés birtokok kiállításai voltak legszembetűnőbbek.

Érdekes volt a Burghard-féle magyar Roquefort-sajtgár kiállítása, hol a lipitai-turó gyártása ragadta meg főleg a figyelmet. Bosznia csoportos kiállítása itt is a legszebb, legsikerültebb volt, — s különösen a vlasszi túró s a livnói kincstári

gazdasági telep juhturója a leginyenczebb ízlelt is teljesen kielégíthette.

A szakértői vélemény és bírálat oda nyilatkozott, hogy a kiállított vajak általában jók, a turófélék is teljesen kifogástalannak, s a keménysajtok legtöbbjei is egészen megfelelőek voltak, de a lágy sajtok még némi kívánni valót hagytak fenn.

A zsüri a következő kiállítókat részesítette kitüntetésekben: Diszoklevelet kaptak: Gerber Ulrich parnói sajtgyáros, Burghard Zsigmond és Kornél véghelesi Roquefort sajtgyárosok, Bosznia és Hercegovina gyűjteményes kiállítását a zsüri-bizottság érdemesnek tartotta diszoklevéllel való kitüntetésre és javaslatba is hozta, hogy a rendelkezés alatt álló két diszoklevél kivül a zsüri-tanács egy harmadik diszoklevelet engedélyezzen. Milléniumi nagy érmet: Frigyes főherceg bélyei uradalma, Lajos bajor kir. herceg sárvári uradalma, Csekonicz Endre gróf zombolyai uradalma, budapesti központi tejjcsarnok-szövetkezet, a Gazdák Budapesti Tejjegyesülete, szombathelyi tejjszövetkezet, pécsi tejjcsarnok, kassai tejjcsarnok, Pécsváradai tejjszövetkezet, Dick Sándor nyitra-ludányi lakos, Welti Frigyes szécsényi sajtgyáros, Dóry Stefánia zombai lakos, Mokán Tódor nagy-becsoni sajtgyáros Bodicky D. M. lipitói-szentmiklósi sajtgyáros, Ince Gyula erdővidéki túró-gyáros, ifj. Lészay Ferenczné magyar görbői túró-gyáros, Sternlicht Lipót abelovai lakos, Grünig Frigyes nyitrai sajtgyáros, Bosznia és Hercegovina livnói kincstári gazdasági telepe, a Trapisták „Maria Stern“-i kolostora, Kiállítási érmet: Erdődy Ferencz gróf jános-házi sajt-gyára, Keglevich István gróf rákói gazdasága, Nyáry Béla báró hontvársányi gazdasága, Bignió Gyula p.-sóllyombáti gazdasága, Zürcher Herceg szaplonejai sajtgyáros, özv. Biró Adorján Louise gortvakisfaludi gazdasága, Speck J. tejjsterilizáló intézete, Grusbach Samu l.-rózsahegyi túró-gyáros, Miklóská Kálmán berzétei lakos, Pösch Gyula berzétei lakos, Szabó István szombathelyi lakos, Láng Jakab tóke terebesi sajtgyáros. Közreműködők érdemét: Frigyes főherceg bélyei uradalmának igazgatósága, Lajos bajor kir. herceg sárvári uradalmának felügyelősége. A kisbéri m. kir. állami ménésbirtok igazgatósága. A fogarasi állami ménésbirtok igazgatósága. Krecsan Adolf a livnói kincstári telep intézője, Baár József zombolyai uradalmi felügyelő, Ohmacht Nándor a budapesti központi tejjcsarnok igazgatója, Jakobovics Zsigmond a gazdák budapesti tejjegyesületének igazgatója, Reimann Keresztély a véghelesi Roquefort gyár üzletvezetője, Flóderer Viktor a szombathelyi tejjszövetkezet üzletvezetője, Knapke Ferencz a kassai tejjcsarnok igazgatója. Külön kitüntetésre ajánlotta a zsüri a következőket: Makovszky Vladimir rózsahelyi nagy-gyáros, Toldi Szabó László a sárvári m. kir. tejjgazdasági szakiskola igazgatója.

Levelezés.

Kisrösz, 1896. szeptember 11.

Tekintetes szerkesztő ur! Az augusztus elsején országosan dult és pusztított jég-vihar alkalmából becses lapjának 16-ik számában irt buzdító és bátorító vezércikkét az Ur eme szavaival fejezte be

„Mondottam, ember, küzdj és bizva bízzál!”

A bánat, a fájdalom óráiban csakugyan gyógyító balsamként hatottak sajtó szavainkra a vigasztaló, a bátorító szavak: „ember bizva bízzál” Istenben. És mit tehetett volna mást a szegény gányó, midőn könnyes szemekkel nézte semmivé lett reményességét, büszkségét, csodaszerű dohányát? mint erős hittel, vizsgálat reménnyel bizva-bizni a magyarok kegyes, jó Istenében, aki nem hagyja el az ő hű és vallásos magyar népét, aki, ha meg is csattogtatja fölöttünk haragvó és büntető ostarát, azért mégis a mi jó Atyánk marad, aki inkább áld, mint sújt, aki inkább ad, mint vesz; s aki ha gonoszságaink büntetésével csapásokkal sujt, ver: azért még sem hagy el, s amit jobb keze elvesz, balja kamatostul adja vissza.

Szó szerint az történt velünk. Az augusztusi vész után bizton azt hittük, hogy ez évben dohány csak orvosságnak s csak mutatóban lesz s ime, ma a kertészek a jégverte dohányföldekről holdankint 250—300 kötél elsőrendű dohányt szednek le. Nem sarju dohány; sarju nevelésre senki sem kért engedélyt, hanem szép, egészséges, jól érett anyadohány. A hol legnagyobb volt a jégverés s ki kezdték szántani a dohányt, ott is 160—200 kötéllet ad egy hold. — Általában véve az idej hozam mennyisége és minősége is meghaladja a mult évit. Hát nem csoda ez? Hát nem lehet-e ezért ünnepélyes „Te Deum“-ot tartani?

A termelők alig győzik törni a tömredék szép dohányt, mely a kedvező időjárás következtében teljesen érett s a száradás igen kedvező, szép, csendes napok; csak éppen az utóbbi három nap volt szeles és borongós; az eddig l törött dohány egyetlen egyszer sem ázott meg; öröm nézni a szép, arany-sárga dohányt a szárítókön, vagy a pajtáknak. — A fűzés a pénzgyörök szigorú ellenőrzése mellett történik s eddig hiba nem is történt. Mennyi lesz az átlagos hozam métermázsákban? azt majd következő levelemben fogom megírni.

Ambrus József
plébános.

IRODALOM.

A „Mezőgazdasági Szemle” — Cserhati Sándor és dr. Kosztány Tamás m.-óvári gazdasági akadémiai tanárok jeles havi folyóiratának I. é. szept. havi füzeté. A következő tartalommal jelent meg: *Eredeti közlemények*: A mezőgazdasági congressusok. Cserhati Sándor. — A bonyhádi marha, Cselkó István. — Szarvasmarha-tenyésztésünk. Pirker János. — A természetes erőforrások a mezőgazdaság szolgálatában. (IV.) ifj. Sporzon Pál. — A takarmány-bükköny-termelésről, Sierban János. — Két új kalászos a nyiri homokon, Cserer Lajos. — *Irodalmi Szemle*: A sertésorbánc ellen különböző olásmódok. A tejnek megkeresése. A trágyakonzerváló szerek alkalmazása. Oroszország a tenyésztése. A nyírás befolyása a fejős juhok tejének mennyiségére és minőségére. Minő viszonyok között van még helyén a juhtenyésztés? A malacnevelésről. A száj-és körfőmfajás a többi házi állatokra nem ragályos. Mennyit nyomi egy köbméter istállótrágya? Az aratás idejének és módjának befolyása a malatának való árpa minőségére. A gabonamagvak nitrogéntartalma. A cukorrépa-mivelés befolyása a gabonatermékek emelkedésére és az állattartás termékeire. A csilaglútrnek különböző fajai mint nitrogényűjtők. Cukorrépa-termelés Kaliforniában. A komló megromlása a kénézés következtében. Legújabb kísérletek az elektromos ekék alkalmazására. A zsurló mint növényi betegségek terjesztője. A szeszgyári nyeredék kiszámítása.

A „Közgazdasági Szemle” (a m. tud. akadémia megbízásából szerkeszti: *Jekelfalussy*

József, f. é. szeptember havi füzetében, folytatja dr. Pólya Jakabnak „A mezőgazdasági valóság” című érdekes és nagy tudással megírt értekezését; — az irodalmi szemlében dr. Hegedűs Lóránt meleg méltányással ismerteti Benedek Sándor és Róka Józsefnek: „Az ital-fogyasztási s italmérisi adók és az állam italmérisi jövedék jogtana” című munkáját; — E. Illés Sándor: Dr. Hegyeshalmi Lajosnak: „A m. kir. államvasutak és az üzemiükben levő helyiérdekű vasutak áruforgalmi viszonyai”-ról írt művét bírálja; — dr. Fegyessy József pedig a külföldi folyóiratok szemléje kapcsán közöl sok érdekes dolgot. A statisztikai értesítő: A magyar malomiparról hoz nagyobb közleményt; — végül folyóiratok, szakmunkák és forrasművek ismertetése zárja be a tartalmas füzetet.

„**A Kert**” (főszerkesztője: *Mauthner Ödön*, felelős szerkesztője: *Igali Svetozár*), folyó hó 1-én megjelent 17. számának tartalmából említsere méltó közlemények: *Konyhakertészet*. A paradicsom termelése, *Szilágyi Janostól*; — A salata és sóska téli művelése, *Iváncsics Istvántól*; — Néhány szó „Kertészetünk nyomoruságá”-hoz, *Brámbing Vilmos és Gobóczy Lajostól*; — Gvümböcsészet, *Clairgean vajkörtéje, Angyal Dezsőtől*; — Milyen legyen a gyümölcsfák alja? *Zádor Gyulától*; — Jó almabor készítése, *Hreblay Emiltől*; — A gyümölcs eltarítása, *Dömötör Laszlótól*; — Diszkrétészet. A paszit trágyázásáról, *Kerka Antaltól*; — *Primula obconica grandiflora*, *Mauthner Ödöntől*; — Az évelő phlox tenyésztése, *Iseemann Keresztélytől*; — *Rózsaujdonosság 1896*-ban, *Gillemot Vilmostól*; — ezeken kívül több kisebb-nagyobb szakközlemény, egy szép színes műmelléklet és 6 fametszet egészíti ki e jól szerkesztett kertészeti szaklap ezen számának változatos tartalmát.

VEGYESEK.

— **Halálozás.** Gróf *Dessewffy Aurél* val. bel. titk. tanácsos, az országos magyar gazdasági egyesület nagyerődmény elnökét, súlyos csapás érte. Édes anyja: özv. gróf *Dessewffy Emilné*, szül. báró *Wenckheim Paulina* palatohölgy, az országszerte ismert és tisztelt nemeslelkű matrona, f. é. anguszus 23-án, életének 80-ik évében, végegyengülésben elhalálozott. A mély gyászban, mely a nemes grófot, a magyar gazdák lelkes vezérét, a legjobban édes anyja elhalálása folytán érte, a legőszintébb részvétellel osztozik — velünk együtt — az egész ország gazdaközönsége.

— **Rovara Frigyes jubileuma.** Folyó hó 3-án ünnepelte 25 éves szolgálati jubileumát *Rovara Frigyes*, gróf Eszterházy Mihály uradalmi jószágigazgatója, aki egy negyedszázad előtt mint idegen jött hazánkba, s azóta szívben-lelékben, nyelven teljesen megmagyarosodva, úgy a gyakorlati gazdálkodás, mint a gazdasági szakirodalom terén a legkitűnőbbek egyikéül küzdte fel magát; — nagy tudásával, kitartó buzgalomával, szenvedélyes buvárkodásával és kísérletezései ismertté és tiszteltté tevén nevét a messze külföldön is, dicsofséget szerezve a magyar gazdatiszti karnak. A szép ünnepélyen jelen voltak: gróf Eszterházy Mihály, az uradalmi tisztikar, a patronatusi lelkészei, az uradalmi bérlők, a pozsony megyei gazdasági egyesület küldöttsége, s a magyar-óvári és debreceni gazdasági akadémiák képviselői. A tisztelgések során, szíves emléktárgyak átnyújtásával, számos szép beszédet intéztek az ünnepelthez, s végül fényes bankettet rendeztek tisztelőire, amelyen egymást érték a lelkes pohárköszöntők. — Darányi Ignác földművelési miniszter is meleg hangú üdvözlő levelet küldött a jubilanshoz, a legnagyobb elismeréssel magasztalva *Rovara*nak sokoldalú közhatalmú tevékenységét és maradandó érdemeit; — *K. Ruffy Pál* pedig egy igen ügyesen összeállított emléklapot adott ki a jubileum emlékére, (ára 2 korona), amelynek tiszta jövedelme a magyar gazdatisztek nyugdíjalapja javára lesz fordítva. A kitűnő mintagazdának

és szaktudósának 25 éves jubileumára mi is szívből gratulálunk, kívánva, hogy munkabíró erejének teljességében ünnepelhesse majdan félévszázados jubileumát is!

— **Termés kilátások.** A dohány érése annyira kedvező idő jár, hogy a nagy jégverés által tönkretett és a sarju termelésre visszanyesit dohányok fejlődése mindenütt igen szépen halad s teljes reményünk lehet, hogy ezek a sarju dohányok még jól beérnek és kielégítő anyagot szolgáltatnak, az esetben, ha a levelek hagyásánál a már ismételve jelzett mennyiség határát nem léptük át, — mert az elégen tulhagyott levelek — éppen a buja időjárás folytán — nem érhetnének meg s ez esetben az egész sarju nevelés hiában való volna és semmi értékkel sem bírna. — Magán értesítéseink szerint, az idej dohánytermés a sok elemi csapások daczára — országos átlagban nem igen fog az előirányzott mennyiségben alul maradni s minőségileg is kielégítőnek ígérkezik; ami egyébiránt főleg a termelőktől, illetve a belső kezeles pontos és gondos végzésétől függ, — erre tehát újra meg újra felhívjuk termelőink figyelmét.

— **A dohányjövődék a jövő évi költségvetésben.** A képviselőháznak f. hó 3-án tartott ülésén terjeszté elő *Lukács Laszlo* pénzügyminiszter a jövő évi állami költségvetési előirányzatot s nagyszabású exozéja fonalán, a dohányjövődékre vonatkozólag a következő számadatokat közölte: A dohányjövődék, 1895-ben 3,378,000 forinttal többet hozott be, mint ahogy a bevétele előirányozva volt; — a bevétel 1897-re — az 1896. évéhez képest — 75,881 forinttal többre van előirányozva, az eddigi eredményeknek s a bizton várható befolyásnak megfelelőleg, — ellenben a jövődék rendszer kiadásai 1897-re — az 1896. évéhez képest — 274, 374 forinttal csökkennek, mert a termelési terület leszállításával a bevéltási szükséglet is kisebb leendő, — az átmeneti kiadásoknál pedig az építkezési költségek 174,000 forinttal voltak leszállíthatók. — Ezen számtevéken kívül az exozé, a dohányjövődékre vonatkozólag e gyébb kijelentéseket nem tartalmazott.

— **Az én évelő dohánynövényeimről.** A *«Wiener Landwirthschaftliche Zeitung»* folyó hó 5-én megjelent 72. számában, a jeles közgazdasági író: *Rovara Frigyes*, gróf Eszterházy Mihály uradalmi jószágigazgatója, egy hosszabb cikkben ismerteti a magyar dohánytermelést és dohánnyártást a millenniumi kiállításon, s ennek kapcsán részletesen foglalkozik az általam kiállított évelő dohánynövényekkel és a dugványozás által nyert palántáival, elmondva azok keletkezését és amiket ezekre nézve lapunkban megírtam. A cikkirő, helyes felfogással rámutat ezen felfedezésekre nemcsak érdekességére, de fontosságára is, a további kísérletektől várva a praktikus eredményeket, — s végül megjegyzi, hogy nincs semmi hihetetlen a dologban, mert éppen analog esetet találkoznak a czukkoripar pavilonban is, ahol egy vén czukorrépa gyökér van kiállítva amely már egymás után több év óta hoz magot. — Mindenesetre igen kellemesen érint, hogy oly kiváló szakferő, oly tekintélyes német gazdasági lapban hivta fel a nagy német gazdaközönség figyelmét erre az én évelő

dohánynövényeimre, mert ezen körülmény alapján már hazai lapjaink is felelmitették e dolgot, s felkötötték a közfigyelmet, aminél nekem se volt egyelőre más czélem, — s most már, hogy az általam tett észleletek nemcsak itthon, de a külföldön is átadattak a nyilvánosságna: nyitva van a tér a további fejlődésre.

— **A dohánymag keresztelésével** foglalkozik dr. J. Behrens tanár, Karlsruhe-ban, s ennek kapcsán a dohánymag emelésére nézve tesz bizonyos ajánlatokat. Most egyszerűen csak felemlíteni kívántuk ezt a dolgot, amelyre eddigemleg még majd visszatérünk, — de nem hallgathatjuk el, mily örömrünk szolgál, hogy végre a német tudósok is azon meggyőződésre jutottak, amelyet mi már 8—10 év óta folyvást hangoztatunk; — miután most már Németországból jön a visszhang: így aztán sokkal több kilátásunk van rá, hogy nálunk is meg fog az honosulni.

— **Gazdakongresszusok.** A f. hó 17—20. napján tartandó nemzetközi gazdakongresszus, valamint a folyó hó 24—25-én tartandó negyedik gazdakongresszus iránt várakozáson felül nagy érdeklődés nyilvánul mindenfelé, s mindkettőnek erkölcsi sikere már eleve biztosítottnak látszik. A napirendre tűzött nagyerődmény tárgyalások kétségkívül sok hasznos és alkalos eszmét fognak nyilvánosságra hozni, melyeknek megvalósítása bizonyára jótékony hatást gyakorolna valóságos gazdasági helyzetünk feisegélésére. A kongresszusok eredményét és megállapodásait jövő számunkban fogjuk közölni.

— **Dohánybevétel Németországba.** A német vámterületi hivatalos kimutatások szerint: a német birodalomba, folyó évi január — május hónapokban, a leveles dohány bevitel volt 220,640 mtrmázsa, (a mult év hasonló időszakában volt 206,622 mtrm.) ebből monarchiánkból a bevitel volt 1,581 mtrmázsa.

— **A virginiai 1895. évi dohányművelés** rosszul ütött ki. A leszedett dohánnyal mennyisége oly gyöngye minőségű, hogy alig eladható és a finom dohánnyokból oly kevés van, hogy az ára tíz év óta nem tapasztalt magasságot ért el. Azonban még a finom dohánnyal minősége is kevésbé kielégítő.

Szerkesztői tizenetek.

Dumtsa Sándor dohánnyövődéki titkár urnak, Budapest. A gyönyörű rézmetszeti képekkel illusztrált igen érdekes cikket nagyon köszönjük, s további folytatását nagy érdeklél várjuk és kérjük.

Ambrus József plébános urnak, Kisoroszin. Amily őszinte részvétellel vettük az előző hibó-hírt: annyira örülünk most, hogy a helyzet ott is oly nem is remél módon jóra fordult, — ami különben igazolja azt a régi véleményünket, hogy a dohány, kedvező időjárás mellett, egy nap alatt is képes annyira feljavulni, hogy rá se ismerünk. Csak aztán örvendés és vigasztaló legyen majd a végeredmény is!

Majthényi Ádám urnak, Mező-Nyáradon, Niházy Laszlo urnak, Hernád-Szt.-Andráson, Popper M. Salamon urnak, Alberti-Irsán, Reizmann Herrmann urnak, Kisvárdán és Roehltz és Friedmann urnaknak, Kisbákán.

Az év végéig járó második félévi előfizetési díjat köszönettel megkaptuk.

P É N Z váltókra, házak-, birtok- és gyárakra

70%—90%-áig a teljes becsértéknek.

Elfogadunk konvertálásokat 1000—500,000-ig, u. m. amortizációk, kölcsönök 5 $\frac{1}{2}$ % évenkénti tőkemamittal együtt törlesztésére.

Örökségek-, hagyományok- és haszonélvezetekre gyorsan eszközünk kölcsönöket és vételeket, valamint katonai házassági óvadékokat és hitbizományokra kölcsönöket szerzünk.

Házakat, hástelkeket, birtokokat és nyaralókat eladunk és cserélünk.

RITTER és TARSA tőzsdéi és kereskedelmi bizományi üzlet

Budapest, VII., csömöri-ut 30. sz.

KITUNÓ TERMÉS

csakis hamisítatlan jó gyártmányú

műtrágyával

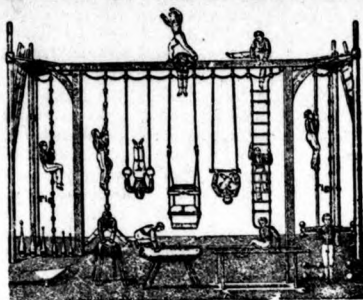
Telefon 51-03.

Telefon 51-03.

érhető el. — Mindennemű műtrágyát gyártunk és az ajánlott beltartalomért, valamint az áru hamisítatlan minőségéért szavatolunk. Ingyenes ismertető füzeteket (Columellától) bérmentve küldünk. Bármely más szakbeli felvilágosítással szívesen szolgálunk.

19-24

a Sátori gyárak, Kárponti Budapest, IX., Dandár-utca 25. Iroda:

Magyar kenderből készült
legjobb

gazdasági kötelneműeket

ajánl a

BLEIER és WEISZ kötélgyári cég BUDAPESTEN.

Raktár és iroda:

Károly-körút 9. sz., a gróf Hadik-Barkóczy-féle házban.

Gyártelep: **Hajtsár-ut 7307. sz.**

Ajánlásra méltó tárgyak: Cocos futószőnyegek, lábtörők, ruhaszárító kötelek,

torna-szerek,

dohány-zsinór, kévekötő-zsinór, fogoly- (fűrj-)hálók készitaskák stb; továbbá gazdasági cikkek u. m. **dohányzsineg**, istráng kötőfék, rudaló, gabona-zsákok, vízhatlan ponyvák, itató és tüzi vedrek, kender-törők, hevederek, kender, kőcz stb. a legutányosabb eredeti gyári áraikon.

Képes árjegyzék kívánatra bérmentesen küldetik. — Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

18-24

Jelzalog-kölcsönöket

budapesti és vidéki házakra, földbirtokokra, gyárakra és malmokra I. helyre 42 évre 5%, 50 évre 4 $\frac{1}{4}$ %, II. és III. helyre 6%-os tőke és kamattörlesztésekkel.

Pénzt váltóra 5-6% mellett 10.000 forintig gyorsan és pontosan eszközöl minden hitelképes embernek

Schwarz Zsigmond kereskedelmi és pénzügyi tudakozó irodája

Budapest. VIII. Kerepesi-ut 63. szám.

(3-10)

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál és nagy terjedelménél fogva a legjobb és aránylag legolcsóbb magyar lap az

EGYETÉRTÉS

Csávoisky Lajos,
felelős szerkesztő.

Kossuth Ferencz,
főmunkatárs.

Ez a magyar olvasóközönség lapja!

Az országgyűlési tárgyalásokról a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hű tudósítást egyedül az „EGYETÉRTÉS” közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „EGYETÉRTÉS” a kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak bőségével és alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „EGYETÉRTÉS”-ben, v mire szüksége van.

Az „EGYETÉRTÉS” előfizetési ára:

Egész évre . . . 20.- frt | Negyedévre . . . 5.- fr
Félévre . . . 10.- „ | Egy hóra . . . 1.80 „

Az előfizetési pénzek az „EGYETÉRTÉS” kiadóhivatalába, Budapest, Papnövelde-utca 8. sz. küldendők.

23-

Érdemérem
Bécsi vilákiállítás
1874.

Spitzer J. Fia

Aranyérem
Apatini kiállítás
1874.

kender és kötélárú gyára

Apatin

(Bácska)

ajánlja gyártmányait, u. m. **dohányzsineget** több minőségben, **zsákzsineget**, **kötőfeket**, **istrángot**, **rudalót**, **marhakötelet**, és minden e cikkbe vágó árut, rendelés szerint, legjobb minőségű **apatini kenderből** készítve.

Géptisztító kőcotot a legutányosabb ár mellett.

A kender és kötélárúkról árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve küldetik.

5-10